

УДК 75.052:725(045)

Правдохін Вадим Валерійович
Національний авіаційний університет,
Старший викладач кафедри основ архітектури,
дизайну та містобудування
ORCID: 0000-0002-2326-0230
vartpravda@gmail.com

МУРАЛИ ЯК ЗАСІБ ПЕРЕФОРМАТУВАННЯ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

Мета дослідження полягає у приверненні уваги і вирішенні проблеми глухих фасадів будівель у міському середовищі, покращенні їх художнього оформлення у синтезі поняття “Архітектура та монументально-декоративне мистецтво”, за допомогою використання напрямку мистецтва “Мурал-арт”, як різновиду монументально-декоративного мистецтва. Також вплив муралів на переформування міського простору. У статті розглядаються приклади створених муралів, які розміщені на фасадах будинків різних міст України, які, у своїй більшості, стали монументальними арт-об’єктами та покращили візуальну складову кожного міста на краще і, таким чином, переформували міський простір і вплинули на естетичний вигляд вулиць та площ багатьох міст нашої держави. На сьогодні мурали займають гідне місце в світовій культурі. Вони грають важливу роль у формуванні комфортного для проживання людей міського простору, приваблюють туристів та слугують чудовим засобом самовираження талановитих художників – монументалістів.

Ключові слова: художник, монументальне – мистецтво, мурали, стріт-арт, синтез мистецтв, міський простір, художня культура.

Vadym Pravdokhin

National Aviation University,
Senior Lecturer of the Department of
Fundamentals of Architecture,
Design and Urban Planning
ORCID: 0000-0002-2326-0230
vartpravda@gmail.com

MURALS AS A POSSIBLE FORMULATION OF THE CITY SPACE

The goal of the research is to attract attention and solve the problems of bald facades of buildings in the urban environment, improving their artistic design in the synthesis of the concept of “Architecture and monumental and decorative arts” with a help of using the art called “The murals-art”, as a part of monumental-decorative art. The impact of the mural on the reformatting of urban space.

This article examines the examples of created murals, which were placed on the facades of buildings of different cities in Ukraine. In their majority became monumental art objects and implemented a better visual composition of each city and, thus, reformatted the urban space and influenced on the appearance of the streets and squares of many cities in our country. Today, murals are important for the world culture. They play an essential role in shaping a comfortable urban space for people to live in, attract tourists and serve as a wonderful means of self-expression of talented artists-muralists.

Key words: *artist, monumental-art, murals, street-art, synthesis of arts, urban space, artistic culture.*

ВСТУП

У міському середовищі кожна людина так, чи інакше, занурюється в архітектурне оточення свого міста. У своїй більшості – це житлові будинки, адже, саме вони, створюють наші великі та малі міста та селища. У кожного міста та містечка є своя історія, атмосфера, свій “День народження”. Звичайно, є будинки, які були побудовані в різні історичні проміжки часу. Кожне місто – це постійно

прогресуючий організм, який у своєму розвитку проходить скрізь історичний, політичний, економічний, технічний та культурний вплив.

Дивлячись на квартали забудов наших міст, звертаєш увагу на глухі фасади, як старих будівель так і сучасних. Старі будинки, які були побудовані в дореволюційний час, сприймаються більш гармонійно, завдяки індивідуальному підходу у проектуванні. Тогочасна архітектура сприймається більш цілісно та естетично-художньо, чого не можна сказати про типові будинки, будівництво яких було розпочато, ще за часів Радянської влади. У ті часи художнє оформлення фасадів вирішувалося за рахунок оздоблення їх мозаїчними панно та рельєфно-скульптурними композиціями, переважно ідеологічного змісту, адже монументальне мистецтво завжди було тим, чи іншим, ідеологічним “рупором” держави. Також, слід зазначити, що ідеологія Радянської держави мала безпосередній вплив на проектування адміністративних, житлових, та промислових будівель, а архітектори тих часів успішно вирішували питання глухих фасадів, поєднуючи архітектуру з монументальним мистецтвом. Слід наголосити, що за часів Радянської влади цей, так званий, синтез мистецтв залишив вагомий доробок, як ідеологічний так і мистецький. Серед величезної кількості мозаїк, які збереглися до сьогодення у нашій державі є мозаїки, які були виконані на високому художньому та професійному рівні та досі слугують прикрасою малих та великих міст нашої країни.¹

1. Санкціоновані мурали як вид мистецтва

На жаль, у сьогодення, нагальна потреба населення у більш доступному житлі підштовхує забудовників продовжувати традиції типового будівництва та створювати здебільше однакові, схожі один на одного будинки, мало приділяючи увагу їх естетичному вигляду. Деякі будівельні компанії розуміють, що типове житло має однотипний вигляд і намагаються додати до своїх архітектурних

¹ Правдохін В. Використання мозаїчної смальти на фасадах будівель / В. Правдохін // Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник / В. Правдохін. – Київ : ЦП “Компринт”, 2019. НАУ. – Вип. 2.(23). – С. 88–95.

проектів хоч якісь естетичні ознаки, різноманітнюючи архітектуру плоских дахів, змінюючи їх на двоскатні, або чотирьохскатні. У кращому випадку, будують мансардні дахи, зберігаючи типовий проект та додаючи трохи більшої привабливості до загального екстер'єру будинку та, на додаток, фарбують будинки в різні кольори, адже забудовникам потрібно зацікавити потенційного покупця. На жаль, проблема глухих фасадів житлових об'єктів, не залежно від часу, влади, в певній мірі, не вирішена, аж до сьогодні.

Починаючи з 1991 року, із здобуттям незалежності, в нашу країну приходять нові тенденції, нові можливості та художні матеріали, що збагачують розвиток настінного розпису – це Street-art. Street-art – мистецтво, яке отримало притулок на стінах багатьох будинків наших міст. Цей вид мистецтва включає в себе графіті, трафаретне графіті, стікер-арт та ін., відмінною особливістю якого є яскравовиражений урбаністичний стиль. В нашій державі це мистецтво стає доволі поширеним серед молоді, але має хаотичний характер, чим викликає незадоволення у більшості верств населення. В останні роки набув поширення термін “Мурал-арт” (стінопис, або мурал (англ. *mural* – “фреска”; ісп. *muro* – “стіна”, “мур”) – різновид монументального і декоративного мистецтва, що виконувався безпосередньо на стіні, або на штукатурці, закріпленій на стіні, в якому фігуративні образи й декоративні орнаменти підпорядковуються архітектурним формам). У стінописі використовують різні малярські техніки та матеріали: фреска, альсекко, енкаустика, темпера, клейові фарби, олія; за нових часів – синтетичні гумові фарби, акрил... Поява перших офіційних настінних розписів, або муралів на фасадах будівель, які проектувалися у різні проміжки історичного розвитку нашої держави, почало викликати різну реакцію суспільства на творчість художників – муралістів. Від роздратування до здивування і захоплення від майстерності та професіоналізму митців. По перше, Street-art набув організованих і професійних ознак та перемістився на фасади будівель у всій своїй монументальній красі. Масштабні стінописні роботи почали з'являтися у різних містах нашої держави – у Києві, Одесі, Харкові, Львові, Донецьку та інших містах України. А з 2000-х – 2010-х років у місті Києві, а згодом і в інших містах

держави почали проводити офіційні фестивалі урбаністичного мистецтва. На будинках почали з'являтися мурали, які на відміну від графіті, вже були позитивно санкціоновані місцевою владою.

Серед безлічі створених муралів, художники Street-art у своїх роботах частіше звертаються до соціальних, естетичних, патріотичних, філософських, екологічних та релігійних тем². Звичайно, кожна тематика, яку обирає художник, має вплив не тільки на сам архітектурний об'єкт в, так званому, синтезі мистецтв, а, в першу чергу, має вплив на атмосферу архітектурного простору в цілому. Кожний художній твір має, як у музиці, свій настрій, свою тональність – мінорну, або мажорну, свій композиційний ритм. Адаже, з цих багатьох чинників складається вдале формування міського простору та покращення вигляду території на якій мешкають люди. На відміну від соціальних та патріотичних муралів, існують і такі, що просто виконують, у своїй більшості, декоративну функцію, прикрашаючи сірі, глухі фасади будинків, та вдалим художнім вирішенням покращують архітектурний простір та емоційний стан людей. Але, на мій погляд, не усі графіті, створені художниками Street-art відповідають ознакам ідейної та художньої гармонізації міського простору. Але це окрема тема...

Одним із перших муралів, який з'явився у місті Києві, була робота французького художника Гійома Альби – це його розпис “Батьківщина – мати”, або “Жінка на човні”, яка була виконана у 2010 році по вул. Златоустівській 20. Велика декоративна абстрактна робота виконана на фасаді старого житлового будинку. На білому тлі художник зобразив вертикальну, доволі статичну композицію “Батьківщина – мати”. Це велика, декоративна, абстрактна композиція була створена під впливом перебування художника у м. Києві – де він приймав участь у Міжнародному фестивалі Street-art Muralissimo. Цей проект започаткував Французький інститут в Україні. На створення цього твору митця надихнув монументальний комплекс “Батьківщина – мати” та пам'ятник засновникам м. Києва “Кий, Щек, Хорив

² Мурал - монументальное городское искусство с огромным размахом [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://veryimportantlot.com/ru/news/obchestvo-i-lyudi/chto-takoe-mural>

та сестра їх Либідь”. Ці монументи дуже надихнули французького художника. Вся абстрактна композиція була виконана на тлі глухого фасаду в стилістиці фігуративного абстракціонізму. Перебуваючи під впливом цих широковідомих монументальних творів Києва, художник так само вирішив зобразити свій варіант Батьківщини, але вона не така сувора, її меч опущено вниз і вона сама пливе у човні, як Либідь. На муралі його Батьківщина – мати дуже яскрава і життєрадісна. “ Якщо я маюю на фасаді сірого або білого кольору, намагаюсь використовувати яскраві тони, щоб у людей, які будуть проходити повз, підіймався настрій. Намалювати те, що буде викликати у людей позитивні емоції нелегко”, – казав Гійом. У композиційному зображенні Альби у верхньому правому куті сонце та місяць злилися на графіті воедино, що символізують вічність. Меч у руці – символ захисту, око – це споглядання у вічність, передбачення, щит – це захист, серце – це кохання. Човен, що пливе по хвилях, символізує людське життя. Хвилі – це підйом та спади людського буття. На жаль, цей мурал – подарунок французького митця Києву спіткала біда – мурал було знищено, його зафарбували. (Цей мурал був виконано за підтримки Французького культурного центру і Посольства Німеччини в Україні у рамках проекту Французька весна, який проходив в Україні.)³ Слід додати, що у рамках цього проекту художники виконали свої роботи не тільки в місті Києві а і в інших містах України.

У 2015 році Київ знову відвідав французький художник Гійом Альба. На цей раз до його душі припав глухий фасад лабораторного корпусу Інституту урології по вулиці Обсерваторній 3А. Мурал було виконано на фасаді семиповерхового будинку, фронтон якого було облицьовано модульною білою плиткою, що широко використовувалася у будівництві з 80-х років минулого століття. На фронтоні будинку художник Гійом Альба, який також працює під псевдонімом Remed, виконав свою другу муралістичну роботу у місті Києві – це “Hommehabile”, або “Спритний чоловік”. У цьому

³ Анна Полегенько. В Києве появилась Родина - матъ с опущенным мечом. Ее создал гражданин Франции.[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bagnet.org/news/ukraine/83153>

величезному за своїми розмірами муралі проглядається сформований стиль художника – статична композиція та стилістично-декоративна абстрактна форма, що являє собою донесення своїх творчих думок глядачу. В основі композиції художник використовує прості локальні геометричні плями – такі, як коло, трикутник, еліпс. Які, у своїй основі, стають головними виразниками передачі зображення і в яких можливо розгледіти фігури людей та інші атрибути людського життя, що об'єднують композицію у єдине ціле та, таким чином, несуть свій головний мистецький, меседж.

У співпраці з Київською міською державною адміністрацією і за підтримки Французького культурного центру і Посольства Німеччини в Україні було проведено фестиваль “Muralissimo”, головною метою якого була популяризація вуличного мистецтва. Організатори прагнули створити на сірих стінах міських будинків яскраві й позитивні мурали, які б мали “кардинально змінити зовнішній вигляд столиці і приємно здивувати гостей” столиці. Кураторами фестивалю стали вуличні художники Kiot (Олександр Павлов) і Lodek (Володимир Воротньов). На їхнє запрошення до Києва приїхали українські та іноземні стріт-арт художники.⁴

Багато фасадів будинків нашої столиці було також розписано вітчизняними митцями. Відомий дует українських художників Володимира Манжоса й Олексія Бордусова під назвою *Interesni Kazki* створив в м. Києві вже декілька муралів. Патріотичний мурал “Святий Юрій” було виконано на фасаді будинку біля Львівської площі у м. Києві, за адресою вулиця Велика Житомирська 38, у 2014 році⁵. Величезну площу фасаду цього будинку, для втілення у життя художнього задуму, надала районна адміністрація міста Києва. На величезному синьому тлі художники зобразили, у властивому їм стилі, сюрреалістичний світ сновидінь. У центрі композиції умовно зображено святого Юрія, він же Георгій переможець, – один

⁴ Муралі Києва. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Муралі_Києва

⁵ Українські художники *Interesni Kazki* створили в Києві мурал “Святий Юрій” [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://lb.ua/culture/2014/10/17/282932_ukrainskie_hudozhniki_interesni.html

з найбільш відомих святих у християнському світі, який боровся та постраждав за віру. Однією із самих відомих історій про його чудеса є “Чудо про змія”. У своїй сюрреалістично-казковій манері художники зобразили у центрі композиції людину з головою орла, яка одягнута в костюм козака. В правій руці він тримає шаблю, якою рубає навпіл двоголового змія, що символізує собою “вічних” ворогів, та ще у якого замість голови людські руки, які з обох сторін хапають маленький острівок чудової мальовничої землі на якій приклонив коліно сам святий Юрій. В лівій руці він заніс ще і булаву – символ державності. За його спиною зображено умовно – сюрреалістичне сонце, що нагадує квітку та своєю стилізацією завершує загальний образ композиції. Цей мурал є чудовим прикладом синтезу архітектури та мистецтва та прикладом того, що вірно продуманий стилістично та художньо задум митця може не тільки покращити архітектурну форму та й переформатувати архітектурний простір.

У 2014 році в столиці нашої держави на Майдані Незалежності відбулися історичні події, що вплинули на формування свідомості українського народу – це Революція Гідності, розстріл Небесної сотні, російське вторгнення до Криму, Російсько-Українська війна. Ці події стали глибоким потрясінням для українського суспільства та викликали сплеск патріотичних почуттів⁶. На хвилі патріотизму художники та прості мешканці нашої країни стали долучатися до вуличного мистецтва – малюванням графіті, патріотичних плакатів, фарбуванням парканів і мостів у синьо-жовті кольори. Цей цивільний, мистецький прояв набув поширення у багатьох регіонах нашої держави. Цей патріотичний прояв, у вигляді Street-art, переформатував не тільки локальний простір наших міст та селищ, а і простір цілої держави...

Одні з найвідоміших графіті революції були створені на фасаді будинку по вул. Михайла Грушевського 4. У ніч проти 10 лютого 2014 р. художник під псевдонімом #Sociopath аерозольними фарбами за допомогою підготовленого трафарету зобразив на

⁶ Мурали Києва. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мурали_Києва

стіні першого поверху крамниці триптих. Композиція складається з портретів культових українських діячів, зображених у вигляді учасників Революції Гідності і з цитат до їх творів: “Вогонь запеклих не пече” (Тарас Шевченко), “Хто визволиться сам, той буде вільний” (Леся Українка), “Наше все життя – війна” (Іван Франко)⁷. Таким чином, ці графіті стають дійовими особами та частиною експозиції створеного Музею Майдана. Ці мурали не тільки позначили місце дії, а також стали інструментом боротьби за громадянські права та людську гідність. А в контексті історичних подій ці графіті переформатували не тільки міський простір, а й людські душі...

Після історичних подій, що відбулись в Україні, на фронтонах будівель почали з’являтися нові і нові мурали. Так, у тому ж 2014 році у рамках чергового фестивалю “Французька весна” на вулиці Боричів Тік 33/6-а, що на розі з Андріївським узвозом з’явився широковідомий мурал “Відродження”, його автори француз Жюльєн Маллан і українець Олексій Кислов. Він вдало розмістився на боковому фасаді будинку, адже сам фронтон будинку чудово розкривається для огляду туристів та мешканців столиці, як з вулиці Боричів Тік так і з Андріївського узвозу. Цей мурал став чудовим доповненням загальної та неповторної атмосфери Андріївського узвозу. Адже наш узвіз – старовинна вулиця Києва на якій розташувалися театри, галереї, кафе, де завжди багато туристів, місце де виставляють свої роботи художники, виступають театральні діячі та музиканти. Андріївський узвіз – це місце де, на мій погляд, знаходиться душа та дух чудового міста Києва.

По своїй тематиці цей естетичний мурал має патріотичне направлення і до вподоби багатьом верствам населення. На великій площині будинку у верхній частині композиції художники розмістили погрудний, символічний портрет молодої дівчини-українки у віночку. На її плечі спадають різно-кольорові стрічки – жовті, блакитні, червоні, зелені... Своєю рукою вона обіймає місто і переводить погляд глядача у нижню частину композиції де зображені

⁷ Мурали Києва. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мурали_Києва

різноманітні будиночки, церкви та храми. А коли починаєш роздивлятися цю мажорну та, трохи, космічну композицію то розумієш, що це не узагальнене місто, а це наше місто Київ. У нижній частині композиції, серед будинків, розміщено сюрреалістичне зображення білими акцентами обличчя з вусами – це узагальнені портрети українських козаків, начебто, вони білі пам'ятники – вази, з голів яких проростають впізнаванні будівлі – Церква Успіння Богородиці Пирогощі у Києві, православний християнський храм середньовіччя, Андріївська церква, Києво-Могилянська академія... Серед безлічі будиночків, котрі зображені на муралі, кожен хто знає і любить місто Київ, знайде свої, доволі, знайомі місця – від старовинних будівель, аж до сучасних. Верхньою крапкою міста на рівні серця дівчини – українки художники намалювали арку, як символ самопізнання своєї душі та символ надії на краще майбутнє, а у центрі арки розміщено древо життя. У правій піднятій руці на долоні дівчини сидить маленька дитина – це символ надії на краще майбутнє. Сам портрет дівчини художники зобразили з великими очима, по відношенню до інших частин обличчя, таким чином, підкреслюючи привабливість її образу. Загалом, весь композиційний та візуальний ряд муралу, по своїй стилістиці побудований за принципами анімаційної стилізації. В своїй роботі художники використали тепло – холодну гамму, зобразивши головні елементи композиції – дівчину – українку та місто в теплих кольорах на тлі синьо-блакитного неба з маленькими хмаринками над містом. У верхній частині композиції, над головою дівчини, на тлі неба зображено ритмічні біло-блакитні овали, які, начебто, випромінююся від очей, від чого складається асоціативне враження про космічність та надприродну силу духу та любові, яку випромінює дівчина до свого міста. Можливо, це так і є... На мій погляд, подібне “ауричне” вирішення композиції більше пов'язане з загальною гармонізацією композиції, її урівноваженні у загальному сприйнятті. Але це більш професійні моменти і, якщо глядач бачить це по іншому, мабуть-це і є сила мистецтва... У притул до фасаду на якому зображено мурал розташовано невеличку сцену, на якій по святах відбуваються різноманітні дієства – виступи музикантів, акторів, тощо.. Хоча простір біля сцени не упорядковано до кінця,

але для цього є всі передумови для найкращого переформатування, адже ця невеличка площа чудово проглядається з двох вулиць та створює гармонійну атмосферу в цілому.

Ще один цікавий мурал розташувався у місті Києві, на правому боковому фронтоні будівлі Управління поліції Печерського району міста-мурал “Піднятися з бруду” 2017 р. Його створила американська художниця з Нью-Йорку ВКFoxh. Ця художниця малює фотореалістичні мурали, використовуючи лише аерозольну фарбу, без пензлів і трафаретів. Спочатку художниця починає роботу з задуму, з концепції, а потім робить ескіз, фотографує його і далі наносить зображення на стіну. На великому фронтоні будинку, а точніше кажучи, на з’єднаних між собою двох будинках, художниця виконала роботу на якій фрагментарно зображено людську фігуру. У лівій частині композиції зображено збільшеним планом руки, а в правій частині ноги людини, вдягнуті у прості джинси та масивні черевики. Тлом всієї композиції слугує зображення асфальтового міста, де розкидані різні металеві предмети – такі, як болти, гайки, шайби, плоскогубці, різний робітничий мотлох, що символізує працю і боротьбу людини у сучасному світі. Центром композиції виступають руки людини, які тягнуться та, начебто, підтримують квітку, яка проросла крізь тріщини асфальту. Все це дійство, яке створила художниця, виглядає, як символ боротьби та символ прагнення до кращого де б людина не знаходилась і щоб вона не робила і чим би не займалася у своєму буденному житті, але завжди, в усьому є і існує подих життя. Цей твір про надію та зусилля, працю і боротьбу, завдяки яким найкращі ідеї та прагнення художнього задуму митця можуть з’явитися та спонукати до роздумів навіть у найскромніших місцях нашого світу. У листопаді 2017 року видання “Streetart Today” включило мурал “Піднятися з бруду” до семи найкращих муралів місяця.

Художниця ВКFoxh прагне створювати якісні, потужні мурали, щоб спонукати глядача до роздумів. Їй подобається думка, що мистецтво має існувати тимчасово, допоки воно актуальне.⁸

⁸ Мурали Києва. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мурали_Києва

Багато муралів з'являється на фасадах будинків в чудовому українському місті Харків. Величезний мурал, який було виконано за адресою Пушкінська 28, був обраний не випадково, адже раніше ця вулиця носила назву Німецька, навпроти якого стояла німецька євангелічна лютеранська церква – кірха. Будівля в південно-німецькому стилі, яку побудували в 1913 році, а в 1958 році її було зруйновано. Мурал з'явився на фасаді будинку у рамках тижнів Німеччини, які проходять у листопаді місяці. “Немає ніяких ключів від щастя. Двері завжди відкриті” – говорить величезний напис на муралі. Малюнок присвятили 25-річчю українсько-німецьких дипломатичних відносин і 27-річчю побратимських відносин між Харковом і Нюрнбергом. А відкриття мура приурочили до проведення Тижня Німеччини в першій столиці. Створили мурал автори: Олексій Постульга, Олексій Філіппов, Денис Стадник (об'єднання Soul)⁹. На величезному фронтоні будинку у загальній арочній композиції зображено оленя, що лежить під деревом життя – символ чистоти та відродження. Вгорі всієї композиції слова німецького художника Альбрехта Дюрера: “Немає жодних ключів від щастя. Двері завжди відкриті”. Мурал в цьому історичному місці покликаний нагадувати прийдешнім поколінням про творчість А. Дюрера та про політичні, історичні та культурні зв'язки між європейськими країнами.

На мапі України місто Одеса не стає винятком – її так само накриває хвиля Street-art, де на сірих стінах будинків з'явилися десятки нових муралів і графіті від художників з України, Італії, Франції, США та інших країн. Під різними іменами та у складі різних проектів художники отримують офіційні дозволи на створення своїх муралів та тим самим приймають безпосередню участь у переформатуванні міського простору на краще та сприяють втіленню ідеї гармонізації і синтезу монументального мистецтва та архітектури.

Цікавий мурал розмістився на фасаді будинку у місті Одеса за адресою вул. Тираспольська буд. 16, – це мурал “Шилодзьобка”. Автор цієї роботи художниця з Коста-Ріки Мата Руда розповідає,

⁹ В Харькове создали мурал, посвященный 25-й годовщине украинско-немецких дипломатических отношений [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://redpost.com.ua/photo/culture/1192132.html>

що робота проінята екологічним підтекстом. Мурал натякає на людей, які доклали руку до руйнування морської екосистеми, але все ж здатні на позитивні зрушення. На мій погляд, головна позитивна складова цього мурала у тому, що символічне зображення птаха, який летить на тлі прибою Чорного моря дуже вдало підкреслює атмосферу приморського міста та демонструє зв'язок мешканців цього міста з морем у своєму повсякденному житті – в часи праці і відпочинку. А у самому зображенні присутній, також, і екологічний підтекст. Рука, що зображена на муралі, символізує, одночасно, як провину людей у руйнуванні екосистеми моря, так і силу, яка здатна все змінити на краще в навколишньому середовищі. Слід підкреслити, що вдале розміщення муралу на фасаді цього будинку, його візуальна складова так, чи інакше вирішує проблему синтезу мистецтв та питання реформатування міського простору.

Місто Дніпро, також, не оминають різні фестивалі та проекти, які пов'язані з офіційним Street-art. У місті з'являються великі та малі графіті, які були створені, як офіційно так і не зовсім. У Дніпрі є мурали, що були створені людиною, яка народилася у цьому місті та яка дуже закохана у це місто. Графіті, мурали і навіть розмальовані сміттєві баки – все це справа рук Валерія Колора, якого багато хто знає під псевдонімом Zdesroy¹⁰. Однією із цікавих робіт цього митця, на мій погляд, є мурал, який розташувався на фасаді будинку по вул. Старокозацькій – цей мурал являється спільним проектом і був виконаний разом з його товаришем – художником – AntonmoeK. На фронтоні старого будинку митці зобразили, доволі мінімалістично та стримано по кольору, kota – сфінкса, який з'являється з якогось вікна, або з невідомого отвору. Зображення kota дуже вдало поєднується з природньою фактурою цегляної кладки самого будинку, гармоніює з загальною енергетикою будинку та з навколишнім простором. Чому саме кіт? “Коти приносять удачу, та й взагалі подобається мені цей кіт”, – розповідає нам Zdesroy.

¹⁰ Анна Бондаренко. Стрит-арт по-днепропетровски. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://gorod.dp.ua/news/116535>

На підтвердження вдалого поєднання синтезу мистецтв, прикладом може слугувати, ще один соціальний мурал Валерія Колора (ZDESROY), який було виконана за адресою вул. Андрія Фабра 16. На фронтоні будинку художник зобразив дівчинку, що сидить на іграшковому будиночку – присвята усім переселенцям. У написі на муралі йдеться: “Дім – це не там, де ти живеш, а там, де тебе розуміють”. У загальному художньому рішенні автор муралу вдало поєднав загальний архітектурний об’єкт, місце розташування в міському просторі, вірно підібрав площину будинку, як місце реалізації свого художнього задуму. Художник також вдало використав та залишив власний колір будинку, який по своїй колористичі м’яко вписався в загальне сприйняття архітектурного об’єкту. Споглядаючи цю роботу, розумієш, що це саме те візуальне зображення, яке має право бути розміщене на фронтоні цього будинку.

Багато цікавих муралів знайшли своє місце існування у славетному місті Львові. Один з таких муралів розташувався за адресою вул. Миколайчука 1, автор муралу Володимир Стецькович, 2014 р.¹¹ Мурал виконано художником на фронтоні звичайного типового п’ятиповерхового будинку, який було побудовано, ще у часи Радянської влади. Подібні типові будинки і зараз, на жаль, з успіхом будуються у багатьох містах у спальних районах нашої держави. Незвичність цієї будівлі полягає у тому, що вона побудована з цегли. Але мене найбільше вразило те, що саме підштовхнуло художника на таке художньо-образне рішення муралу – те, що цегла на фронтоні будинку була викладена незвично і цікаво. Фронтон будинку будівельники – цеглярі виклали так, що одні цеглини виступають на загальному тлі усього фронтону та таким чином утворюють величезний цегляний орнамент, який нагадує вишивку хрестиком. Талановитий автор цього незвичного муралу В. Стецькович побачив, як саме можливо поєднати цегляний орнамент з художнім розписом. У кожний виступаючий цегляний елемент орнаменту, якій по своєму рисунку утворював чіткий геометричний хрест, розробивши

¹¹ Александра Ярлыкова. Навигатор по муралам: Львов [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://rubryka.com/ru/photo/navigator-po-muralam-lviv/>

попередньо ескіз, автор муралу розмістив, у вірному порядку, чорну фарбу та таким чином створив портрет великого кобзаря Т.Г. Шевченка. Саме тому, в загальному сприйнятті мурал виглядає, як єдине ціле і не можливо здогадатися, що це поєднання рельєфної цегляної фактури та художнього розпису було зроблено у різні проміжки часу. Що ж до цілісності сприйняття – мурал виглядає гармонійно, немов, вишивка хрестиком на величезному фронтоні будинку.

Ще один сучасний, філософський за тематикою, мурал розташований у м. Львові за адресою вул. Чорноморська 1, який було створено у 2017 р. у рамках фестивалю муралів 'LvivWallKing'. Автор муралу художник Андрій Савчишин. На фронтоні будинку художник зобразив чорний вертикальний прямокутник, який стає центром всієї композиції¹². У верхній та нижній частинах цього прямокутника зображені руки, які композиційно поєднані між собою іграшкою Springtoy, або Slinky – найпопулярнішою іграшкою свого часу, яку канал Discoveri визнав, як іграшку пружинку – Слінки, однією з 10 знакових іграшок 20 сторіччя. Іграшка завжди коштувала 1долар та була доступною для бідних покупців. На сьогоднішній час ця іграшка трохи забута, але в контексті зображення на даному муралі, на мій погляд, надає філософський підтекст та підштовхує на роздуми про людське буття. Адже, цю іграшку, що нагадує спіраль ДНК, тримають руки людей, які по своїй аналогії, нагадують фреску відомого італійського художника, скульптора та живописця Мікеланджело Буонарроті, зокрема фреску "Створення Адама". Одне з найбільш відомих зображень в історії світового живопису. Дане зображення, також, формує собою архітектурний простір та підштовхує глядачів до філософських роздумів. І головне – несе мистецтво у маси, що являється його головною доцільністю. По техніці стінопис виконано в стилістці фотореалізму, що відповідає кращим модним тенденціям сучасного муралізму.

¹² Ангеліна Ломакіна. Львівські вуличні художники створюють уже шостий мурал у рамках фестивалю LvivWalking та планують розробити екскурсійний маршрут для огляду вуличного мистецтва. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tvoemisto.tv/exclusive/koroli_stin_hto_yak_i_navishcho_malyuie_muraly_u_lvovi_89888.html

ВИСНОВКИ

Питання переформатування міського простору та художнє оформлення фасадів і досі є актуальним, адже, глухі фасади будинків, у своїй більшості, спотворюють наші міста, а сірі невізразні фронтони будинків, особливо сучасних типових будинків, тільки підкреслюють недоліки архітектурного проектування та погіршують міський простір.

У часі Радянської влади, більш-менш, успішно вирішували питання глухих фасадів, поєднуючи архітектуру з монументальним мистецтвом. Керівництво залучало до своїх проєктів художників – монументалістів, які створювали величезні мозаїчні пано, адже замовником була держава і це була політична справа... Виконані художні мозаїки на фасадах будівель доповнювали та підкреслювали задум, доводячи архітектурну форму до єдиного гармонійного та ідейного цілого. Найбільш поширеним матеріалом у ті часи була смальта, адже, по-перше, смальта – це найбільш довготривкий матеріал, вона легко сприймає агресивне оточення, вона водостійка та морозостійка. Також у поєднанні з архітектурним об'єктом цей матеріал завжди виглядав найбільш цілісно та гармонійно.

З набуттям незалежності нашої держави всі ці питання, що розглядалися вище, знову стають актуальними у вирішенні проблем глухих фасадів будівель і у питаннях переформатування міського простору. За останнє десятиріччя, та особливо у сьогодення, мурали стають дуже актуальним видом мистецтва у великих та малих містах нашої держави. Але, на жаль, міська влада не завжди спроможна замовляти та оплачувати митцям дуже коштовні по собівартості мозаїчні пано...

Легалізація Street-art та поява настінних розписів на фасадах будівель значно покращує обличчя великих та малих міст, так званий, “синтез мистецтв” архітектури та образотворчого мистецтва дає свої, на мій погляд, позитивні результати. По-перше, доцільність у настінних розписах відчувається, як у старих районах наших міст, так і у районах, де типова архітектура найбільше розповсюджена і особливо потребує індивідуальності та виразності. Перебуваючи

у таких місцях інколи тяжко зорієнтуватися на місцевості, як мешканцям так і гостям міста. А настінний розпис робить простір наших вулиць та міст більш означеним. Влада великих мегаполісів, залучаючи спонсорів, охоче надає художникам вертикальні площини для розпису. Художні картини ефектно виглядають на тлі одноманітних забудов і приваблюють, як мешканців наших міст так і туристів з різних куточків світу. Місця для стінописів художники обирають самостійно: знаходять потрібні фронтони будівель за форматом і розташуванням, а потім отримують дозвіл в організаціях, що відповідають за благоустрій цієї території. Іноді авторам пропонують вже готові варіанти, вибрані заздалегідь представниками міської влади...

Мурал – це унікальний вид монументального живопису, в якому присутні риси, як традиційної фрески, так і сучасного Street-art. Монументальні художні мурали відрізняються за такими властивостями – це по тематиці, техніці виконання, типу використаних фарб, жанру та стилю. Серед безлічі створених різноманітних муральних тематик найбільшою популярністю в більшості країн світу користуються – соціальна. Вона зачіпає гострі проблеми сучасного суспільства, викликає у людей співчуття і бажання допомогти героям твору. Патріотична – є частиною офіційної пропаганди держави, використовується владою для звеличення країни і видатних історичних діячів. Філософська – служить засобом вираження індивідуальних творчих ідей художника, викликає сильні емоції у глядача. Естетична – ідеально підходить для поліпшення візуального сприйняття міського простору, має нейтральне емоційне забарвлення. Екологічна – нашоухує на роздуми про буття людини. Релігійна – прославляє велич Бога і змушує людину замислитися про вічні духовні цінності...

У своєму загалі художній напрям Street-art, який розміщується на архітектурних об'єктах, в цілому, тільки позитивно впливає на естетичне сприйняття наших міст і надає їм своєї європейської індивідуальності та шарму, також переформатовує не тільки міський простір, але і настрої усіх мешканців та гостей нашої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко А. Стрит-арт по-Днепропетровски. [Електронний ресурс]. URL: <https://gorod.dp.ua/news/116535> (дата звернення: 22.02.2021).
2. Ломакіна А. Львівські вуличні художники створюють уже шостий мурал у рамках фестивалю LvivWalking та планують розробити екскурсійний маршрут для огляду вуличного мистецтва. [Електронний ресурс]. URL: http://twoemisto.tv/exclusive/koroli_stin_hto_yak_i_navishcho_malyuie_muraly_u_lvovi_89888.html (дата звернення: 22.02.2021).
3. Мурали Києва. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. [Електронний ресурс] URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мурали_Києва (дата звернення: 22.02.2021).
4. Мурал – монументальное городское искусство с огромным размахом [Електронний ресурс] URL: <https://veryimportantlot.com/ru/news/obchestvo-i-lyudi/chto-takoe-mural> (дата звернення: 22.02.2021).
5. Полегенько А. В Киеве появилась Родина – мать с опущенным мечом. Ее создал гражданин Франции. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.bagnet.org/news/ukraine/83153> (дата звернення: 22.02.2021).
6. Присяжнюк А. Візуальне мистецтво на вулицях міст: 100 українських муралів. [Електронний ресурс]. URL: <https://nachasi.com/2018/12/10/muraly-story/> (дата звернення: 22.02.2021).
7. Правдохін В. Використання мозаїчної смальти на фасадах будівель // Проблеми розвитку міського середовища : Наук.-техн. збірник. – Київ : ЦП “Компринт”, 2019. НАУ. Вип. 2(23). – С. 88–95.
8. Українські художники Interesni Kazki створили в Києві мурал “Святий Юрій”. [Електронний ресурс]. URL: https://lb.ua/culture/2014/10/17/282932_ukrainskie_hudozhniki_interesni.html (дата звернення: 22.02.2021).
9. В Харькове создали мурал, посвященный 25-й годовщине украинско-немецких дипломатических отношений. [Електронний ресурс]. URL: <https://redpost.com.ua/photo/culture/1192132.html> (дата звернення: 22.02.2021).
10. Ярлыкова А. Навигатор по муралам: Львов [Електронний ресурс]. URL: <https://rubryka.com/ru/photo/navigator-po-muralam-lviv/> (дата звернення: 22.02.2021).

REFERENCES

1. Bondarenko A. Stryt-art po-Dnepropetrovsky. [Street art in Dnepropetrovsk]. Available at: <<https://gorod.dp.ua/news/116535>> [Accessed 22 February 2021].

2. Lomakina A. Lvivski vulychni khudozhnyky stvorili uzhe shostyi mural u ramkakh festyvaliu LvivWalking ta planuiut rozrobyty ekskursiyni marshrut dlia ohliadu vulychnoho mystetstva. [The Lviv pavement-artists create already sixth mural within the framework of festival LvivWalking and plan to work out an excursion route for the review of street art]. Available at: <http://tvoemisto.tv/exclusive/koroli_stin_hto_yak_i_navishcho_malyuie_muraly_u_lvovi_89888.html> [Accessed 22 February 2021].
3. Muraly Kyieva. Material z Vikipedii – vilnoi entsyklopedii. [Murals of Kyiv. Material is from Wikipedia – free encyclopaedia]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Muraly_Kyieva> [Accessed 22 February 2021].
4. Mural – monumentalnoe horodskoe yskusstvo s ohromnym razmakhom [Mural – a monumental urban art with a huge scope]. Available at: <<https://veryimportantlot.com/ru/news/obchestvo-i-lyudi/chto-takoe-mural>> [Accessed 22 February 2021].
5. Polehenko A. V Kyeve poivavilas Rodyna – mat s opushchenym mechom. Ee sozdal hrazhdanyn Frantsyy. [Rodina appeared in Kyiv – a mother with a lowered sword. It was created by a French citizen]. Available at: <<http://www.bagnet.org/news/ukraine/83153>> [Accessed 22 February 2021].
6. Prysiazhniuk A. Vizualne mystetstvo na vulytsiakh mist: 100 ukrainskykh muraliv. [Visual art on city streets: 100 Ukrainian murals]. Available at: <<https://nachasi.com/2018/12/10/muraly-story/>> [Accessed 22 February 2021].
7. Pravdokhin V. Vykorystannia mozaichnoi smalty na fasadakh budivel. [The use of mosaic smalt on the facades of buildings] / Problemy rozvytku miskoho seredovyscha: Nauk.-tekhn. zbirnyk / V. Pravdokhin. – Kyiv : TsP “Kompynt”, 2019. NAU. Vyp. 2(23). – S. 88–95.
8. Ukrainski khudozhnyky Interesni Kazki stvorily v Kyievi mural “Sviatyi Yurii” [Ukrainian artists Interesni Kazki created a mural “St. George” in Kiev]. Available at: <https://lb.ua/culture/2014/10/17/282932_ukrainskie_hudozhniki_interesni.html> [Accessed 22 February 2021].
9. V Kharkove sozdaly mural, posviashchennyi 25-y hodovshchynе ukrainsko-nemetskykh dyplomatycheskykh otnoshenyi [A mural dedicated to the 25th anniversary of Ukrainian-German diplomatic relations was created in Kharkiv]. Available at <<https://redpost.com.ua/photo/culture/1192132.html>> [Accessed 22 February 2021].
10. Yarlykova A. Navyhator po muralam: Lvov [Mural Navigator: Lviv]. Available at <<https://rubryka.com/ru/photo/navigator-po-muralam-lviv/>> [Accessed 22 February 2021].